

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

บิณฑบาตโปรดสัตว์

ทุก ๆ ท่านมาเพื่ออรรถเพื่อธรรม ความมุ่งมาเพื่ออรรถเพื่อธรรมนี้ ตรงกับหลัก ศาสนธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้เพื่อมรรคผลนิพพานแก่บรรดาสัตว์ มีฝ่ายภิกษุ เป็นต้น เจตนาของผู้บวชกับเจตนาของผู้สั่งสอนหรือเจตนาของพระพุทธเจ้าเข้ากันได้แล้ว ผลที่แสดงออกย่อมเป็นความสงบสุข กิริยาที่แสดงออกของผู้มีเจตนาเป็นศีลเป็นธรรม อย่างเต็มใจอยู่แล้วนั้น จะเป็นกิริยาที่น่าดูทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่แสดงหุแสดงตา ในเวลาพูด หรือกิริยาของกายที่แสดงออก จะเป็นไปเพื่อความสวยงาม เป็นไปเพื่อเหตุผลแห่งการพูด ทุก ๆ ประโยค และการฟัง การพูด การสนทนาระหว่างพระด้วยกันซึ่งเป็นผู้มุ่งต่อความจริง ด้วยกันก็พูดอย่างมีเหตุมีผล พูดไม่ยึดไม่ถือทิฐิมานะ ไม่นำความรู้วิชา ฐานะสูงต่ำตลอด วงศ์สกุลเข้ามาเกี่ยวข้องในวงของพระ อันเป็นความสูงส่งเหนือสิ่งใดอยู่แล้ว นอกจากหลัก ธรรมที่ฟังจะได้รับจากกันและกันในการสนทนาหรือพูดจาปราศรัยซึ่งกันและกันเท่านั้น

ในครั้งพุทธกาลท่านแสดงไว้ว่า กาเลน ธมฺมสากัจฉา เอตมฺมมฺกุลมุตฺตมํ การ ปรีกษาสทนากันตามกาลเวลาในบรรดาธรรมทั้งหลายนั้น ท่านว่าเป็นมงคลอันสูงสุด ไม่ได้สนทนาไม่ได้คุยกันแบบอวดรู้อวดฉลาด ว่าตนได้เรียนมากเรียนสูง มีความรู้ชั้นนั้นชั้นนี้ แล้วเอาความสำคัญในชั้นภูมินั้นมาเป็นอำนาจ มาเป็นเกียรติยศชื่อเสียง มาเป็นความโอ้อวด มาเป็นทิฐิมานะ และแสดงออกเป็นความกระทบกระเทือนเพื่อนสหธรรมิกด้วยกัน ทำให้กระเทือนจิตใจของผู้ฟัง ซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรทั้งสองฝ่าย และกลายเป็นสภากิเลส ไป นั่นไม่ใช่ธมฺมสากัจฉาตามหลักมงคลที่ท่านแสดงไว้ในมงคล ๓๘ ประการ

ผู้ใดพูดก็ตาม ผู้พูดก็พูดเพื่ออรรถเพื่อธรรม พูดเพื่อความจริง ผู้ฟังก็ฟังเพื่ออรรถ เพื่อธรรม ฟังเพื่อความจริงด้วยกัน พูดเท่าไรฟังกันเท่าไรก็ยังมีรสชาติติดติด และได้รับผล ประโยชน์ไปโดยลำดับไม่เพ้อ คำพูดก็ไม่เพ้อ การฟังก็ไม่มากไป ท่านจึงว่า **เอตมฺมมฺกุล มุตฺตมํ**

นี่เราทั้งหลายที่มาจากที่ต่าง ๆ ล้วนมีอุปชฌาย์อาจารย์ด้วยกันทุกคน ลูกเกิดขึ้นมา ต้องมีพ่อแม่ พระที่บวชมาก็ต้องมีอุปชฌาย์ กรรมวาจาจารย์ นอกจากนั้นยังได้รับ

การอบรมจากครูอาจารย์ตามสถานที่ต่างๆ มากน้อยตามสมควร เป็นแต่ความหนักเบา ลึกตื้นหยาบละเอียดนั้น อาจมีต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ให้การอบรมที่มีพื้นเพต่างกัน

การมาอยู่ด้วยกันหลายท่านหลายองค์ แต่ละองค์นั้นมีจริตนิสัยต่างๆ กันเป็นรายๆ ไปไม่ซ้ำกัน แม้จะมีนิสัยเรียกว่า นานาจิตตํ มีความรู้สึกในแง่ต่างๆ ผิดกัน ตลอดกิริยาอาการที่แสดงออกต่างกันก็ตาม แต่สิ่งที่รวมกันได้สนิทได้แก่ศีลได้แก่ธรรม ใครจะมี อากัปกิริยาจริตนิสัยอย่างไรก็ตาม มีธรรมวินัยเป็นเครื่องบังคับ เป็นเครื่องปกครอง เป็นเครื่องปฏิบัติดำเนิน ย่อมอยู่ด้วยกันได้เป็นผาสูก ไม่มีที่จะเกิดความระแคะระคายซึ่งกัน และกันว่า องค์นั้นทำอย่างนั้น องค์นี้ทำอย่างนี้ จนถึงกับเกิดความทะเลาะเบาะแว้งกันขึ้น เพราะความทะเลาะเบาะแว้งนั้นเป็นสาเหตุมาจากทิฐิมานะ ความไม่ลงกัน ไม่ฝ่ายใดก็ต้อง ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ผิด รวมกันแล้วก็เรียกว่าผิดทั้งสองฝ่ายจึงต้องทะเลาะกัน

ถ้าฝ่ายหนึ่งยังดี ฝ่ายหนึ่งผิดก็ผิดคนเดียว ฝ่ายดีก็รักษาความดีด้วยความเป็นธรรม ไว้ได้ เรื่องก็ไม่เกิด การทะเลาะวิวาทก็ไม่มี แต่เมื่อมีการทะเลาะวิวาทขึ้นแล้ว จะว่าใครดี ใครถูกนั้นย่อมพูดยาก นอกจากจะพูดว่ามีส่วนหนักส่วนเบาต่างกัน ผู้เป็นต้นเหตุทำให้ คนอื่นได้รับความกระทบกระเทือนถึงกับต้องทะเลาะเบาะแว้งกันนั้นมีโทษหนัก หรือมีความผิดมากกว่าผู้ที่เป็นปลายเหตุ

ถ้าต่างองค์ต่างมีธรรม มุ่งหลักความจริงเป็นหลักใจอยู่แล้ว เรื่องดังกล่าวนี้ก็ไม่เกิดขึ้นได้เลย เพราะต่างองค์ต่างดูจิตใจของตนอยู่เสมอ ใจเป็นที่แสดงออกแห่งเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ผิดถูกดีชั่วเจ้าของเป็นผู้รู้ ผู้รักษา ผู้คอยกำกับดูแลด้วยความมีสติ ย่อมจะทราบการแสดงออกของจิต แม้เพียงคิดขึ้นมาเฉยๆ ก็พอทราบได้ว่าคิดผิดถูกดีชั่วประการใด ไม่ถึงกับต้องปล่อยให้แสดงออกมาทางกิริยามารยาทให้คนอื่นได้เห็น ให้ปลงธรรมสังเวช

ความเป็นผู้เข้มงวดกวดขันระมัดระวังรักษาความเคลื่อนไหวของใจ ที่เป็นต้นเหตุ เป็นตัวเหตุอยู่เสมอด้วยกันอยู่แล้ว เรื่องอะไรๆ จะไม่เกิด เพราะสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งที่เราถือว่าเป็นข้าศึกแก่ใจของเราทุกๆ คนอยู่แล้ว โฉนจะมีเจตนาส่งเสริมสิ่งที่ผิดนั้น ออกมาอย่างออกหน้าออกตา ถึงกับเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันขึ้น ซึ่งเป็นความหยาบคายมาก ไม่สมควรแก่ผู้ปฏิบัติเพื่ออรรถเพื่อธรรมอย่างแท้จริงเลย เรียกว่าขวางโลก ขวางธรรมอย่างยิ่ง เกินกว่าจะให้อภัยกันได้ในวงพระปฏิบัติ

นี่เราไม่เป็นอย่างนั้น แต่การกล่าวทั้งนี้เกี่ยวกับเรื่องหมู่มณะ ต้องพูดทั้งดีทั้งชั่วทั้งผิดทั้งถูก ทั้งความสงบและความไม่สงบเป็นสาเหตุมาเพราะอะไร จะได้เข้าใจกันไว้ ไม่งั้น

จะเสียเปรียบให้กิเลสประเภทแทรกซึม ซึ่งคอยโอกาสทำลายธรรมอยู่เสมอ ใครเผลอแฉง ไตช่องใดเป็นเสียทำให้มัน และเคยเสียให้มันอยู่เสมอมา

ลูกศิษย์ตถาคตมีกึ่งองค์ก็เป็นเหมือนอวัยวะเดียวกัน มีความรักความสนิทกันยิ่งกว่า วงใดทั้งหมด วงลูกศิษย์ตถาคตนี้เป็นวงอรธธรรม เป็นวงที่ไว้ออกไวใจกันได้เพราะตน เป็นผู้เชื่อตนเองด้วยธรรมอยู่แล้ว เมื่อตนเป็นผู้เชื่อผู้มั่นใจตนเองด้วยธรรมภายในตนอยู่แล้ว การแสดงออกทุกสิ่งทุกอย่างที่ผิดจะให้เป็นไปด้วยเจตนาอันไม่มีเลย นอกจากความ ผิดพลาดบ้างเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์นั้นอาจมีได้ ผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นนักธรรมะด้วยกัน ก็ยอมให้อภัยกัน แม้ผู้ผิดก็ต้องเห็นโทษแห่งกิริยาการแสดงออกของตน ไม่ให้ผิดอีกในข้อ ที่ทราบแล้ว รู้แล้วนี่ว่าเป็นสิ่งผิด นี่สันติธรรมก็มีขึ้นได้และอยู่ด้วยกันเป็นผาสุก

วงใดจะมีความเหนียวแน่นมั่นคง เป็นที่ไว้ออกไวใจได้ทั้งตนและเพื่อนฝูงตลอดผู้อื่นที่ เกี่ยวข้อง นอกจากวงของผู้รักธรรมและปฏิบัติ ไม่มีวงใดจะยิ่งไปกว่าวงลูกศิษย์ตถาคตคือ ภิกษุบริษัทผู้มีใจเป็นธรรม คลังแห่งธรรมพรหมวิหาร นี้กล่าวถึงเรื่องที่อยู่ด้วยกัน จะมา จากชาติชั้นวรรณะใดฐานะใดก็ตาม นั่นไม่ใช่เรื่องที่จะนำมาคิดในวงธรรมวินัยของพระ เพราะเป็นเรื่องของโลกที่เขาถือกัน ตามประเพณีของโลกตามนิสัยของโลก

เรื่องที่จะนำมาคิดเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตน และความร่มเย็นในหมู่เพื่อนพระปฏิบัติ ด้วยกันนั้นคือธรรม รวมทั้งหมดที่มาอยู่ด้วยกันนี้คือมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบด้วยกัน ใครจะ เป็นชาติชั้นวรรณะใด มาจากสกุลใด ประเทศชาติบ้านเมืองใดก็ตาม เป็นมนุษย์อย่าง สมบูรณ์แบบด้วยกัน หากที่ตำหนิหรือที่บกพร่องไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงต้องมีความเสมอ ภาคกันด้วยความเป็นมนุษย์ ด้วยความเป็นพระเป็นเณรด้วยกัน

แล้วบวชเข้ามาในพระศาสนาจากอุปชฌายะใด ที่ได้รับแต่งตั้งหรือได้สมมุติกันขึ้น แล้วด้วยความถูกต้องตามหลักธรรมหลักวินัย และการบวชถูกต้องตามหลักพระวินัยโดย สมบูรณ์ตามขั้นของสมมุตินั้นๆ แล้ว ก็ยอมเป็นพระเป็นเณรโดยสมบูรณ์เหมือนกัน เพราะ ฉะนั้น จึงเรียกว่าเป็นสมานสังวาส คือมีความเป็นอยู่เสมอกัน ไม่นิยมว่าชาติชั้นวรรณะ ฐานะ สูงต่ำประการใด

เมื่อศากยบุตรพุทธชินโรสคือนักบวชนักปฏิบัติตามร่องรอยของพระพุทธเจ้า ได้ ดำเนินตนไปตามหลักความถูกต้องดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ อยู่ที่ไหนก็เป็นผาสุกสบาย ตน เองก็ไม่ขวางตนเองภายในใจ คนอื่นก็ไม่ได้ได้รับความกระทบกระเทือน อาหารปัจจัยมีมาก น้อยแจกจ่ายกัน เฉลี่ยเพื่อแผ่กันให้ทั่วถึง ด้วยความจงรักภักดีต่อกันด้วยความเมตตา สงสาร เห็นท่านเหมือนเราเราเหมือนท่านไม่ลำเอียง เพราะคุณค่ามีเท่ากัน ลิ่น ปาก ท้อง

มีความจำเป็นเท่ากัน ไม่ว่าผู้ใหญ่ผู้น้อยมีความจำเป็นเสมอกันในเรื่องเช่นนี้ เพราะฉะนั้น การจัดการแจกอาหารจตุปัจจัยไทยทานที่ได้มาจากที่ต่างๆ ด้วยความเป็นธรรม จึงนำไป แจกแบ่งให้ถูกต้องสม่ำเสมอด้วยความเป็นธรรม เช่นเดียวกับที่เขาให้มาด้วยความเป็น ธรรม สม่ำเสมอกันไปหมด นี่คือความผาสุกของพระเราที่อยู่ร่วมกันจำนวนมากหรือน้อย

นอกจากสกุลใดมาก็ตาม สกุลนั้นๆ ไม่นำเข้ามาเกี่ยวข้องในวงของพระ ให้มีแต่ เรื่องของพระล้วนๆ แล้วอยู่เป็นผาสุก ถ้านางค์ นำสกุล นำชาติชั้นวรรณะ นำวิทยฐานะ ความรู้ชั้นนี้ชั้นนี้เข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว นั่นแลคือตัวไฟ มันมาเผาหัวใจตนเอง ทำให้ เยื่อหุ้มจอหงอง แล้วเหยียบย่ำทำลายผู้อื่น ดูถูกเหยียดหยามคนอื่นลงได้อย่างไม่ต้อง สงสัย นั่นคือสิ่งที่จะทำความแตกร้างแก่กันและกันให้เกิดขึ้น เพราะมีความเหลื่อมล้ำต่ำ สูงเกิดขึ้นในวงแห่งพระ ซึ่งเป็นวงสมานสังวาส คือความเสมอภาคแห่งกันและกันโดย สมบูรณ์อยู่แล้ว

พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงถือหนักหนา ให้ระมัดระวังไม่ให้นำชาติชั้นวรรณะวิทยฐานะ ความมั่งมีดีจนอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องในวงของพระ ใครเข้ามาบวชในพระศาสนาเป็นลูกศิษย์ ตถาคตทั้งนั้น นับตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ลงมาถึงพ่อค้าประชาชนคนธรรมดา สิ่งเหล่านี้ เราแยกไปเฉยๆ เป็นสมมุติแต่ละแง่ๆ หลักใหญ่ก็คือความเป็นมนุษย์ด้วยกันโดย สมบูรณ์แบบแล้ว บวชขึ้นมาเป็นพระเป็นเณรก็ต้องเป็นพระเป็นเณรสมบูรณ์แบบ ถ้า อุปัชฌายะหรือการบวชนั้นถูกต้องตามหลักธรรมวินัยที่ทรงดำรัสไว้แล้ว จึงอยู่ด้วยกันเป็น ผาสุก นี่การประพฤติปฏิบัติธรรมะ เมื่อต่างองค์ต่างอยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ไม่มีระแคะ ระคายซึ่งกันและกัน และเป็นเหมือนอวัยวะเดียวกันอยู่แล้ว

เบื้องต้นได้กล่าวแล้วว่าศาสนธรรมของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงแสดงด้วยพระ เจตนาอันบริสุทธิ์เต็มที ไม่มีเจตนาของผู้ใดจะบริสุทธิ์เต็มไปด้วยพระเมตตาเหมือนพระ เจตนาของพระพุทธเจ้า ที่ทรงมุ่งต่อหัวใจของสัตว์โลกโดยตรง ไม่มุ่งต่อโลกามิสใดๆ แม้น้อยเลย ผู้บวชเข้ามามีความมุ่งหวังเพื่ออรรถเพื่อธรรม เพื่อมรรคผลนิพพาน ตามพระ เจตนาที่ทรงแสดงออกคือการประกาศพระศาสนา ผู้บวชและเทิดทูนธรรมด้วยการปฏิบัติ สมควรแก่ธรรมไม่มีที่ติต้องติ จะต้องได้รับธรรมสมบัติอันล้ำค่าเป็นมรดก ตามศาสนธรรม ที่ประทานไว้ไม่สงสัย

ตั้งครั้งพุทธกาลท่านว่า องค์นั้นสำเร็จพระโสดา องค์นั้นสำเร็จพระสกิทาคา องค์นั้น สำเร็จพระอนาคา องค์นั้นสำเร็จพระอรหันต์อยู่ในสถานที่นั้นๆ เช่น ในป่า ในเขา ใน ถ้ำ เงื้อมผา ป่าเปลี่ยว เป็นต้น นี่คือท่านผู้ตั้งดวงเอามรรคผลนิพพานตามหลักสวากขาต

ธรรมของพระพุทธเจ้า เพราะพระศาสนาเป็นธรรมชาติที่ทรงคุณค่าไว้โดยสมบูรณ์ แม้จะเรียกว่าตลาดแห่งมรรคผลนิพพานก็ไม่ผิด ทั้งฝ่ายเหตุและฝ่ายผล ฝ่ายเหตุก็ทรงแนะนำสั่งสอนไว้โดยถูกต้อง ไม่มีแง้ใดมุมใดผิดเพี้ยนไปอันเป็นเหตุให้ขัดต่อผลซึ่งจะเกิดขึ้นไม่ได้

เหตุเป็นงานเป็นทางเดิน เปิดทางให้ผลปรากฏขึ้นหรือเกิดขึ้นโดยลำดับของผู้ปฏิบัติถูก คือปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ดังท่านกล่าวไว้ว่า สุปฏิปันโน อชฺฐา ญายา สามิจิปปฏิปันโน ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรงไปตรงมาตามหลักธรรมหลักวินัย ญายา ปฏิบัติเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริง เพื่อมรรคผลนิพพาน เพื่อถอดถอนกิเลสอาสวะซึ่งเป็นภัยต่อจิตใจออกไปโดยลำดับด้วยญาญปฏิบัติ สามิจิปปฏิบัติที่สวงามมากน่ากราบไหว้บูชา ตนเองก็หาที่ตำหนิตนเองไม่ได้ แล้วคนอื่นจะมาตำหนิต่างไร ที่ตนเองตำหนิตนเองไม่ได้ ไม่ใช่ตนเป็นผู้เสกสรรปั้นยอดตนว่าดีไปเสียทุกอย่างทั้ง ๆ ที่ตนไม่ดี คือตำหนิตนเองไม่ได้ด้วยการปฏิบัติว่าได้ผิดเพี้ยนจากหลักธรรมหลักวินัยข้อไหนบ้าง ไม่มีเลย มีแต่ตรงแนวไปตามหลักธรรมหลักวินัยโดยถ่ายเดียว นั้นละตนเองจึงตำหนิตนเองไม่ได้

คนอื่นแม้เขาจะมาตำหนิตนก็เป็นเรื่องของปากคนไม่มีประมาณ หัวใจโลกหาประมาณไม่ได้ เมื่อหัวใจหาประมาณไม่ได้แล้ว เครื่องมือที่จะนำมาใช้เช่นปากเป็นต้น กิริยาที่แสดงออกจะหาประมาณได้อย่างไร เราไม่ถือมาเป็นกฎเกณฑ์ มีธรรมวินัยเท่านั้นเป็นกฎเกณฑ์และประมาณของพระลูกศิษย์ตถาคต

กฎเกณฑ์ของเราที่ปฏิบัติดำเนินและถวายเป็นชีวิตจิตใจไว้ทุกลมหายใจนั้น เป็นพื้นฐานในหัวใจของเราอยู่แล้ว นั่นคือ พุทธ ธรรม สงฆ์ สรรณี คจฺฉามิ เราถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เป็นชีวิตจิตใจ ผากเป็นผากตายทุกสิ่งทุกอย่างผากไว้กับพระธรรม เราไม่ได้ผากไว้กับปากหรือกิริยามารยาทของโลกที่หาประมาณไม่ได้ ซึ่งเมื่อพอใจเขาก็ชมเชยไม่พอใจเขาก็ตำหนิตนนิทาไปตามนิสัยของโลกเท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรที่เป็นสารคุณยิ่งกว่านั้นไป

โลกธรรมเป็นสิ่งที่มียู่ในโลก เราเรียนธรรมะเราต้องให้รู้เรื่องของโลกธรรมซึ่งมีอยู่ในโลกเช่นเดียวกับธรรม ดีชั่วมีอยู่ในโลก จะไม่ให้มาสัมผัสสัมพันธ์เรามันเป็นไปไม่ได้ นอกจากเราจะพิจารณาแก้ไขสิ่งเหล่านั้นไม่ให้เข้ามาแปดเปื้อนภายในใจ ซึ่งสมกับคำว่า “รักษาดน” เท่านั้น

เรื่องมรรคผลนิพพานนั้นไม่มีปัญหาใดๆ ที่จะขึ้นอยู่กับกาล สถานที่ บุคคลหรือดินฟ้าอากาศ มีดั่งใจใด ๆ ในแหล่งโลกธาตุ แต่ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติคือพวกเราเอง ไม่มีที่อื่น

เป็นที่ตำหนิ ถ้าตำหนิต้องตำหนิตัวเราเอง จะไปตำหนิกาลตำหนิสมัย ว่ากลิ่นเอามรรคผล นิพพานไปกินหมดจนไม่มีเหลืออยู่ในสมัยปัจจุบันนี้เลย อย่างนี้ก็ไม่ถูก จะไปตำหนิสถานที่ว่ากลิ่นเอามรรคผลนิพพานไปหมด พระพุทธเจ้าอยู่โน้นเป็นเวลานานแล้ว นิพพานหมดไปแล้วตั้งแต่พระพุทธเจ้านิพพานไปแล้ว นั่นก็ไม่ถูก นั่นผิดจากหลักความจริงทั้งเพ อย่าคะนองใจคิดให้เสียเวลาและทำลายตัวเองให้หมดคุณค่าไปเปล่าๆ เพราะสถานที่ กาลเวลา เป็นต้น ไม่ใช่ยักษไม่ใช่ผีพอจะมากลืนมรรคผลนิพพานได้

สิ่งที่กลืนมรรคผลนิพพานนั่นคืออะไร ผีตัวสำคัญก็คือกิเลส ความโลภก็เป็นผีตัวหนึ่ง ความโกรธเป็นผีตัวหนึ่ง ความลุ่มหลงมกมายเซอะๆ ชะๆ เป็นผีตัวหนึ่ง ราคะตัณหาแต่ละตัวๆ เป็นผีตัวหนึ่ง ผีเหล่านี้แหละที่กลืนมรรคผลนิพพานไม่ให้ไหลออกมาได้เลย ถูกกิเลสฝังจมมิดไม่มีเหลือ และผีที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ซึ่งถูกสาปแช่งจากจอมปราษฎ์ทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าและสาวกเป็นต้น จนกระทั่งมีในพระโอวาทสอนให้ชำระสะสางสิ่งเหล่านี้ให้สิ้นซากไป ผีเหล่านั้นมันอยู่ที่ไหนเวลานี้ ก็อยู่ที่หัวใจทุกๆ ท่านนั่นแล

เมื่อเราทราบแล้วว่าธรรมะท่านทรงตำหนิสิ่งเหล่านี้ และทรงสั่งสอนให้แก้ไขถอดถอนหรือปราบปรามสิ่งเหล่านี้ด้วยวิธีการใด เราควรพยายามทำตามวิธีนั้นการนั้นไม่ลดละ ท้อถอย ถ้าต้องการมรรคผลนิพพาน ไม่ต้องการผีคือกิเลสเหล่านั้นมากลืนหัวใจเราซึ่งเป็นของมีค่ามาก ให้หมดคุณค่าไปจนเป็นโมฆะภิกษุที่เหลือแต่ผ้าเหลือง เครื่องหมายของท่านผู้ชนะมารคลุมร่างไว้เท่านั้น เราต้องพยายาม มีความเข้มแข็งเป็นสำคัญ ไม่งั้นจะไม่พ้นมือผีเหล่านั้นจะมากลืนกินจนได้

การทำสิ่งใดให้มีความจริงจัง มีเจตนา มีสติอยู่กับสิ่งที่ทำนั้น อย่าสักแต่ว่าทำ เหมือนมอง ตาลอย จิตลอย อย่างนั้นไม่ใช่ภิกษุของพระศิษย์ตถาคตจะนำมาใช้ ศิษย์ตถาคตต้องเป็นผู้มีสติระมัดระวัง

ภาวนาธรรมบทใดให้มีสติจดจ่ออยู่กับธรรมบทนั้น ไปที่ไหนให้มีสติอยู่กับตัว เดินไปบิณฑบาตก็เท่ากับเดินจงกรม ไม่สนใจจะคุยอะไรๆ กับใครทั้งสิ้น นอกจากดูหัวใจที่แสดงอาการอย่างใดขึ้นมาเท่านั้น ซึ่งส่วนมากก็มีแต่ความสังสมกิเลสแสดงขึ้นมาอยู่เสมอ ในเวลาที่เราเพลอสติ จึงต้องระมัดระวังในเวลาเดินจงกรมไปบิณฑบาตในบ้าน ท่านจึงเรียกว่า โจรบิณฑบาตเป็นวัตร ตามพุทธประเพณีหรืออริยประเพณีอันดีงาม อร่ามตา อร่ามใจแก่ผู้ได้พบได้เห็น

ครั้งพุทธกาลท่านว่า ไปโปรดสัตว์ ทำไมจึงเรียกว่า ไปโปรดสัตว์ ก็เพราะพระพุทธเจ้า พระอรหันต์อรหันต์ท่านเป็นพระผู้ประเสริฐควรแก่การโปรดสัตว์ได้โดยสมบูรณ์ ไปที่

ไหนก็เป็นสิริมงคลแก่หูแก่ตาของชาวโลกได้กราบไหว้บูชาเป็นขวัญตาขวัญใจ และได้ทำบุญให้ทานกับท่าน เป็นสิริมงคลแก่เขาอย่างสมบูรณ์พูนผล จึงเรียกว่าเป็นการโปรดสัตว์ สมนามว่าโปรดสัตว์จริง ๆ เพราะท่านไม่หวังโลกามิสใด ๆ ไปบิณฑบาตก็ไม่มีควมโลภในอาหารแทรกแซงขึ้นภายในใจ ไปตามกาลตามเวลา ไปตามความจำเป็นของเหตุของผลของอรรถธรรมและธาตุชั้นนี้ ซึ่งจะยังอาหารมาบริโภคขบฉันพอยังชีวิตให้เป็นไปในวันหนึ่ง ๆ ที่ควรแก่อายุขัย และเพื่อเป็นประโยชน์แก่โลกตามที่ควร ท่านจึงเรียกว่าพอเป็นยาปนมัตถ์ สักแต่ว่าเหยียวยากันไปเท่านั้น จึงเรียกว่าโปรดสัตว์ได้โดยสมบูรณ์

แต่สมัยทุกวันนี้มันตรงกันข้ามไปแล้ว อย่าเข้าใจว่าเราไปโปรดสัตว์ นอกจากจะเรียกว่าสัตว์โปรดเราเท่านั้น เพราะฉะนั้น เราเองจึงไม่อาจจะพูดว่าไปโปรดสัตว์ได้เหมือนครั้งพุทธกาล ไปให้สัตว์โปรดนั้นน่าจะถูกกว่า เพราะเราก็เป็นสัตว์ผู้ซ่องผู้หนึ่ง ก็เลสเต็มตัวสกรปรกรรุงรังเหมือนโลกทั่วไป ความโลภก็ไม่ผิดกับฆราวาสเขา ดีไม่ดีพระเราบางองค์นับหลงตาบัวด้วยจึงสมบูรณ์แบบ อาจโลกมากกว่าฆราวาสเขาเสียอีก เหมือนไฟไหม้กองแกลบก็ได้

พระองค์ที่โลกและเห็นแก่ตัวมากอาจมีเงินเป็นจำนวนแสน ล้าน ด้วยการสั่งสมก็ได้ เพราะเริ่มเข้าสมัยศาสนเงินไปแล้วนี้ ส่วนศาสนธรรมอาจหมดสมัยไปก็ได้สำหรับพระเช่นนั้น ไม่สนใจที่จะสละบริจาทานเพื่อความจำเป็นแก่เพื่อนมนุษย์ ผู้ได้รับความทุกข์ความลำบากทรมาน ให้สมกับว่าพระเป็นลูกศิษย์ตถาคตผู้เต็มเปี่ยมด้วยจิตเมตตาบ้างเลย พระเราความโลภก็กลายเป็นมากกว่าเขา ความโกรธใครมาแตะไม่ได้ พระเป็นสัตว์ที่มีทิฐิมานะจัด เพราะอาศัยความสำคัญว่าตนมีศีล หรืออาศัยผ้าเหลืองเพศแห่งความเป็นพระมาเป็นโล่บังหน้า มาเป็นอำนาจ แล้วสนุกสั่งสมกิเลสสนุกสั่งสมทิฐิมานะ ด้วยยศถาบรรดาศักดิ์สูงส่งต่าง ๆ เพราะความลืมหืมตัวมั่วสุม ไม่สนใจกับบรรดากับธรรมมีจำนวนมากเข้าไปโดยลำดับด้วยความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ เพราะอำนาจกิเลสมันพาให้เป็นพาให้แบ่ง

ส่วนที่เป็นไปด้วยความชอบธรรม รับด้วยความชอบธรรม อยู่ด้วยความชอบธรรม นั้นเป็นสามัคคีธรรมที่ชอบธรรมไม่มีใครตำหนิ เพราะโลกหากเคยมีเคยเป็นกันมาอย่างนั้น แต่ไหนแต่ไรมา แต่ถ้าหลงยศเมื่อไร ก็นั่นแหละตัวเสนียดจัญไรมันอยู่ตรงนั้น แล้วจะไปโปรดสัตว์ได้อย่างไร เรียกว่าสัตว์โปรดเราจะเหมาะกว่า เพราะความจริงก็เห็น ๆ กันอยู่แทบทุกแห่งทุกหนไป ยิ่งในเมืองใหญ่ ๆ ยิ่งไปกันใหญ่ อาจพูดได้ว่า “เราไปป่าปะเขาฆ่าหมูดูไม่ได้” (ที่ในแบบเรียนของเด็กนักเรียนเราเคยอ่านเคยเรียนมาแล้ว)

บิณฑบาตก็แย่งกันยิ่งกว่า...นี่พูดตามหลักความจริงที่เห็นที่รู้อยู่กับตา ใครปฏิเสธไม่ได้ และผู้ทำยังทำได้ ผู้พูดตามความจริงทำไมพูดไม่ได้ เรื่องที่น่าสลดสังเวชนี้มีอยู่ดาษดื่นตามเมืองใหญ่ๆ ทั่วไป พูดแล้วสลด ถ้าใจไม่มีธรรมเสียอย่างเดียวมันทำได้ทุกอย่างนั้นแหละคนเรา เพราะกิเลสพาให้ทำ ความโลภพาให้ทำ ทิฐิमानะก็จัด ใครจะสั่งสมทิฐิमानะอย่างลึกลับยิ่งกว่าพระประเภทไม่มียางอายละ พวกญาติโยมเขาจะพูดอะไรก็ไม่อยากพูด เพราะเห็นแก่ผ้าเหลืองติดตัว เขาเคารพผ้าเหลือง ผู้ที่เอาผ้าเหลืองเป็นโล่บังหน้าก็สนุกสั่งสมความชั่วช้าน่าทุเรศแก่ตัวและวงพระศาสนา โดยไม่มีความรู้สึกอายตัวเองและอายใครบ้างเลย อย่างนี้จะเรียกว่าไปโปรดสัตว์ได้อย่างไร เอาอะไรโปรดเขา ธรรมแผ่นดินเดียวก็ไม่มีในใจ ถ้ามีในใจไปแย่งกันทำไมเวลาบิณฑบาตนะ ไม่ใช่หมาแย่งกันกิน ทาสารประโยชน์อะไรอย่างนั้น นี่เรียกว่าโปรดสัตว์อย่างไรได้ ควรเรียกว่า สัตว์โปรด ถึงจะถูก นี่เหตุการณ์มันกำลังเป็นไปในทางตรงกันข้ามแล้วเวลานี้

เอา ถ้าพระเราตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยที่ตถาคตทรงสั่งสอนไว้โดยชอบธรรมและพระเมตตาแล้วนั้น พระจะจนพระจะตายเพราะไม่มีใครให้ทานก็ขอให้รู้เสียที่ให้ได้เห็นศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนไว้โดยถูกต้องนั้นขัดแย้งกับธรรมที่ว่า “พระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรม” เสียที่ แต่จะไม่เห็นธรรมขัดแย้งธรรม นอกจากกิเลสขัดแย้งธรรมทำลายธรรมดังที่เห็นกันอยู่นี้เท่านั้น

การบิณฑบาตด้วยอรรถด้วยธรรม ย่อมไม่มุ่งหวังอาหารลาภยศอะไรทั้งนั้นแหละไปตามอรรถตามธรรม โคจรบิณฑบาต ดังที่ท่านแสดงไว้ว่า ปิณฑุทธยาโลปโกชนํ นิสฺสหายปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวซีวํ อุตฺตสาโท กรณียํ บรรพชาอุปสมบทแล้วให้ท่านทั้งหลายเที่ยวบิณฑบาตมาฉันด้วยกำลังปลีแข้งของตน และพึงทำความอุตสาหะที่ไปจนตลอดชีวิตเถิด เพราะนี่เป็นงานที่ชอบธรรมอย่างยิ่งกับท่านทั้งหลายที่เป็นนักบวช นั้น การไปบิณฑบาตตามที่ว่านี้ จะว่าไปเพื่อโปรดเราหรือโปรดเขาก็พอพูดได้ เดินไปถึงไหนจิตกับตัวไม่คลาดเคลื่อนจากความเพียรของผู้ต้องการถอดถอนกิเลส เพราะกิเลสมันฝังจมอยู่ภายในใจตลอดเวลา ให้เห็นภัยของมันเสมอ ทุกอิริยาบถทุกอาการเคยเคลื่อนไหวอย่าเผลอตัว

อย่าเห็นสิ่งใดว่าเป็นของดีของวิเศษในโลกนี้ ความจริงมันเต็มไปด้วยโลก อนิจจัง ทุกขัง อนตตา สัตว์โลกเดือดร้อนกันไปทุกหย่อมหญ้า เราอย่าเข้าใจว่าสิ่งใด แดนใด สถานที่ใด ทวีปใด จะมีความสุขในโลกนี้ ถ้ากิเลสยังฝังใจของสัตว์จันฉมและพอกพูนขึ้นทุกวันๆ ดังที่รู้ๆ เห็นๆ กันอยู่นี้ จะหาความสุขไม่เจอ แล้วไม่ต้องพูดว่าคนนั้นมีทรัพย์สมบัติมาก คนนั้นมีความรู้ความฉลาดมาก เรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก มหานั้นเป็น

บัณฑิตนักปราชญ์อะไรก็ตาม อันนั้นเป็นกิริยาอาการหนึ่ง ๆ ที่ถูกกิเลสพาเสกสรรปั้นยอขึ้น เพื่อให้คนนับหน้าถือตาเพื่อเป็นเกียรติยศชื่อเสียง เป็นเครื่องส่งเสริมอำนาจวาสนา เป็นเรื่องของกิเลสเสกสรรกันขึ้น หาความจริงไม่ได้

ส่วนตัวกิเลสจริง ๆ มันไม่ได้อยู่ที่นั่น แต่มันอยู่ที่จิต ก่อกวนคนให้ได้รับความทุกข์ ความลำบากเช่นเดียวกันหมด ไม่ว่าจะเป็ชาติชั้น วรรณะ ฐานะ มีجنขนาดไหน กิเลสคงเป็นกิเลสอยู่เช่นนั้น เมื่อกิเลสคงเป็นกิเลสอยู่ภายในจิตใจแล้ว มันเคยให้ความสุขที่พึงใจ แก่ใครที่ไหน นอกจากให้ความทุกข์โดยลำดับมากน้อยเท่าที่มีอยู่ภายในใจเท่านั้น

หากว่ากิเลสเป็นสิ่งที่น่า ทำโลกให้มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นของอัศจรรย์ได้จริงแล้ว พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสอนให้ชำระถอดถอนหรือปราบปรามกิเลสออกจากใจ นอกจากจะทรงสั่งสอนให้ส่งเสริมและสั่งสมกิเลสให้มาก ๆ ขึ้นเท่านั้น แต่ไม่มีในพระคัมภีร์ธรรมของพระพุทธเจ้าพระองค์ใดเลย

เราเป็นลูกศิษย์ตถาคต ทำไมจึงต้องฝืนความรู้ความเห็นความฉลาดของจอมปราชญ์คือพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ฝืนธรรมไปตามกิเลสโดยไม่รู้สึกว่กิเลสเคยเป็นภัยแก่ตน และลืมนึกถึงตัวไม่เห็นว่กิเลสนั้นเป็นภัยเลย ทั้งที่บวชและปฏิบัติด้วยความเห็นภัยในกิเลสแลกองทุกขที่กิเลสผลิตขึ้นมาให้ได้รับเสวยผล ความคิด ความเห็น คำพูดจา กิริยาอาการที่แสดงออกด้วยความอยาก อยากชนิดใดประเภทใด ไม่เคยนำสติปัญญาเข้าไปแยกแยะพิสูจน์เลือกเฟ้นซึ่งตวงกันบ้าง พอมองเห็นสิ่งหนักเบาของกันและกัน และเห็นแง่ความผิดความถูกของกันและกันบ้างเลยแล้ว เราจะถือว่าเราแก้กิเลสที่ตรงไหน

การแก้กิเลสต้องพิสูจน์กิเลสถึงจะรู้เรื่อง พิสูจน์ความคิดความปรุงของตน พิสูจน์ความอยากโน้นอยากนี้ อยากอะไรบ้าง กิเลสมันบกร่องอยู่เสมอ ตามปรกติแล้วความบกร่องมีมันจึงต้องอยากต้องหิว ตาดูไม่มีวันอิมพอ หูฟังไม่มีวันอิมพอ ไม่มีวันเบื่อหน่าย จมูก ลิ้น กาย เครื่องสัมผัสสัมผัส กระทบกันทั้งวันทั้งคืน ไม่มีสิ่งอิมพอไม่มีวันอิมพอ ในธรรมท่านกล่าวย่อ ๆ ว่า รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เป็นภัย

เอา ย่นเข้ามาถึงพระเรากับรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ที่ว่านี่คืออะไรที่เป็นภัยอย่างยิ่ง นี่ต้องขอยกภัยจากท่านผู้ฟังผู้อ่านทั้งหลาย พุดตามหลักธรรมอันเป็นหลักธรรมชาติแห่งความจริง ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบกันเพราะต่างก็มีด้วยกัน เว้นแต่คนตายแล้วเท่านั้นจึงไม่มีสิ่งเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า ไม่มีรูปใดที่แหลมคมและทิ่มแทงได้ลึกและเจ็บแสบที่สุดถึงชั่วหัวใจแทบสลบไสล หรือถึงขั้นสลบไสลได้ยิ่งกว่ารูปของฝ่ายตรงกันข้าม แน่ ถ้าเป็นชายก็คือรูปหญิง ถ้าหญิงก็คือรูปชาย เสียงก็ไม่มีเสียงใดที่จะเสียด

แทงเข้าไปถึงชั่วหัวใจยิ่งกว่าเสียงตรงกันข้าม แน่ะ กลิ่นก็คือกลิ่นของฝ่ายตรงกันข้ามนั้นแหละ รสก็รสของเพศนั้นแหละ ที่มันทำบุรุษสตรีตาฟางให้บอดให้จมนะ ทำสัตว์โลกให้ติดให้จมนะ นี่ท่านย่นเข้ามาให้เห็นได้ชัด

ผู้เป็นนักบวชจึงควรตระหนกอันนี้ให้ตือยาลืมเนื้อลืมตัว อย่าเห็นว่าสิ่งใดจะเป็นสิ่งที่มีความสุขความเจริญ เป็นที่พอกพองใจไร้กังวลทั้งหลาย มีความเป็นอยู่สะดวกสบายไม่มี ถ้าใจยังว้าวุ่นซุ่มซ่ามอยู่กับกิเลสกองทุกข์ทั้งหลาย และสั่งสมขึ้นมากภายในใจนี้อยู่แล้ว เราจะไปโลกไหน เกิดก็ร้อยก็พันชาติก็ตาม ก็จะเป็นภาชนะรับรองกิเลสและกองทุกข์อยู่รำไป หากจุดหมายปลายทางไม่ได้ ถ้าไม่รีบแก้ไขเสียตั้งแต่บัดนี้ที่ได้รู้เหตุรู้ผลกันพอสมควร และโอกาสวาสนาแข่งชาววัยวะกำลังอำนวยอยู่เวลานี้

เพศของพระเป็นเพศที่ร่มเย็นปลอดภัย เป็นเพศที่ไม่มีใครสงสัยจ้องมอง ไม่มีใครถือว่าเป็นพิษเป็นภัย และเป็นเพศที่มีโอกาสในการบำเพ็ญธรรมเพื่อประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น แต่ประโยชน์ตนนั้นสำคัญอย่างยิ่งในเบื้องต้น ดังพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญประโยชน์สำหรับพระองค์ ไม่ทรงสนพระทัยกับผู้ใดเลย แม้แต่พระญาติพระวงศ์ก็ไม่ทรงสนใจเกี่ยวข้อง ทรงบำเพ็ญอยู่ถึงหกพรรษา ในหกพระพรรษานั้นเรียกว่าแทบเป็นแทบตาย ติดคุกติดตะรางยังไม่หนัก เท้าพระพุทธเจ้าทรงฝึกฝนทรมาณปราบปรามกิเลสต่อสู้กับกิเลสในเวลานั้นเลย ทั้งนี้เพราะกิเลสอยู่กับคน การต่อสู้กิเลสจำต้องกระทบกระเทือนคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ใครไม่ยอมให้กระทบกระเทือนตนเพราะการต่อสู้ปราบปรามกิเลส ผู้นั้นก็ไม่ใช้ผู้รบกับกิเลส ในขณะที่เดียวกันก็ถูกกิเลสรบเอา เหยียบย่ำทำลายเอาใจหัวไม่ขึ้นตลอดไป

นั่นแลกิเลสมันมีกำลังมากขนาดไหน มันให้คนได้รับความทุกข์ขนาดไหน การปราบปรามมันด้วยวิธีต่างๆ นั้นได้รับความทุกข์ความลำบากขนาดไหน ถ้ากิเลสเป็นสิ่งที่หลุดลอยไปได้ง่ายเหมือนสะเก็ดไม้แล้ว ก็ไม่ต้องมีอะไรสั่งสอนกัน พระพุทธเจ้าก็ไม่ต้องทรงลำบาก ไม่ต้องสลับไสล นี่ปรากฏว่าสลับไสลถึงสามหน กิเลสเหนียวแน่นไหม กิเลสแกร่งไหม แหลมคมไหม หรือกิเลสของพระพุทธเจ้าเหนียวแน่นและฉลาดแหลมคม แต่กิเลสของพวกเราเปราะและหักง่ายทั้งใจจะตายไป นอนหลับกรนครอกๆ อยู่ก็ฆ่ามันให้ตายได้หรือ แหม พวกเราแกร่งยิ่งกว่าครู

ที่พูดเช่นนี้เพราะดูกิจการประกอบความเพียรของพระปฏิบัติเรา มักจะทำกันแบบสุกเอาเผากิน ราวกับกิเลสนั้นโง่ ค่อยขึ้นเขียงให้สับยาเอาอย่างง่ายตายตายไปวันละร้อยละพัน โดยไม่คำนึงถึงองค์ศาสดาผู้ทรงทำมาก่อน ซึ่งเป็นตัวอย่างอันดีเยี่ยมบ้างเลย มองดูกิจการ

แห่งความเพียรทำดี มักมีแต่แบบที่กิเลสหันหอมกระเทียมไว้คอยเสียเป็นส่วนมาก จึง
กระตุกกันบ้างพอได้สติ

อุบายวิธีที่จะฝึกตนนั้นต้องเอาอย่างเต็มภูมิ พระพุทธเจ้าได้รับความทุกข์ความ
ลำบากเพราะต่อสู้กับกิเลส ก็เหมือนกับนักมวยแชมป์ยืนขึ้นเวทีต่อกันนั้นแหละ ใครจะ
เป็นฝ่ายแพ้ยัยชนะมันเจ็บด้วยกันทั้งนั้น นี่พระพุทธเจ้าก็เจ็บก่อนที่จะได้ตรัสรู้ เจ็บจน
สลบไสลแต่กิเลสตายเรียบไม่มีเหลือ เราจถือเอาหลักนี้มาเป็นกฎเกณฑ์เป็นคติเครื่อง
สอนใจ อย่าเอาคนโง่เง่าเต่าตุ่นหรือเซ่อๆ ซ่าๆ อันหาสาระไม่ได้มาเป็นคติเครื่องนำทาง
ปกติเราก็เป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แม้ไม่ถึงขนาดนั้นก็ยังจัดว่าเป็นพีเป็นน้องเป็นญาติกับสิ่งไม่
ดีนั้นได้ เพราะกิเลสพาให้เป็น ไม่ใช่อะไรพาให้เป็น จงพากันทราบไว้อย่างถึงใจทุกระยะไป
ใจจะไม่ประมาทว่าเราฉลาดกว่ากิเลส

พระสาวกท่านบำเพ็ญเป็นสละของพวกเรา ท่านถึงขั้นบริสุทธิวิมุตติพุทโธภายใน
ใจ ก็ล้วนแต่ทุ่มเทกำลังความสามารถลงทุกด้าน ต่อสู้กับกิเลสอย่างสุดฝีมือไม่ยอมกำลัง
ไม่ตายจึงได้รู้ ถ้าไม่รู้ท่านก็ตาย ขนาดนั้นแหละ กิเลสมันเหนียวไหมพิจารณาดูซิ เราจะ
เอาบไปไสไม้ทั้งต้นมันได้เรื่องอะไร ทำความเพียรเดินจงกรมพอย้อกๆ เพียงสองสาม
ก้าวชะงักๆ มองดูแต่หมอน มันได้เรื่องอะไร เราสู้ไหมว่ากิเลสมันผลักหัวใส่หมอนนั้นนะ
มันผลักหัวลงที่นอนหมอนมุ้ง เราไม่คิด

เวลาจะประกอบความพากเพียรกลัวแต่จะตาย กลัวแต่จะลำบากลำบาก บทเวลา
กิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่บนหัวใจไม่มีวันสร้างศาลง้างเลยนั้นไม่คิดไม่นึก เราจะหาทาง
ถอดถอนกิเลสได้อย่างไร ถ้าไม่คิดในแง่ของกิเลสว่าเป็นภัยและมีกลมายาต่อเราอย่างไร
บ้าง ถ้าคิดอย่างนั้น จิตใจก็ต้องจดจ่อกับกิเลสอยู่โดยสม่ำเสมอ ในอิริยาบถต่างๆ จะมีสติ
ระมัดระวังตัว เพราะเรื่องกิเลสเป็นอันตรายต่อจิตใจไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย แต่เป็นเรื่องใหญ่
โตมากในวงวิญญูที่พาสัตว์ให้เกิดตายอยู่เรื่อยมานั้น มีกิเลสนี้เท่านั้นพาให้เป็นมาและเป็น
ไป ฉะนั้นจึงต้องระวัง วันหนึ่งแน่นอนที่เราจะได้เห็นกิเลสหนายท้องให้เราดูท้องของกิเลส
ตายทั้งหนายเป็นอย่างไร นับแต่ปุ-ยา-ตา ทวดของพวกเรามา ยังไม่เคยเห็นกิเลสเสียท่า
ตายทั้งหนายให้เราดู

ส่วนมากร้อยทั้งร้อยมีแต่กิเลสต่อยล้มทั้งหนายให้มันดูเสียจนเบื่อจะทนดู ทั้งศพเก่า
ศพใหม่ เกิด-ตายเกลื่อนสามโลกธาตุจนไม่มีช่องว่าง แต่เราก็ได้เห็นท้องกิเลสที่ตายทั้ง
หนายเสียแล้ว ด้วยความเพียรของนักรบอันเกรียงไกรในการสงคราม ฉะนั้นจงฟาดฟันหัน
แหลกลงไปจนไม่มีสิ่งใดเหลือเพราะอำนาจแห่งความเพียร

ที่อธิบายมาทั้งนี้เพื่อที่พวกเราทั้งหลาย จะนำไปพิจารณาและปฏิบัติต่อกิเลส เราอย่าเข้าใจว่ากิเลสมันสุภาพอ่อนโยน นิ่มนวล ถ้าอยากรู้ฤทธิ์ของมันก็เวลาเข้าต่อสู้กัน นั้นแหละ จะเห็นว่ามันแข็งแรงขนาดไหน เราแพ้มันทุกที แล้วมันจะอ่อนนุ่มที่ตรงไหน เมื่อยังแพ้มันทุกทีที่ต่อสู้กัน เดี๋ยวจงกรมก็แพ้มัน นั่งสมาธิก็แพ้มัน จะภาวนาทำไหนดก็ไม่พ้นที่จะแพ้มัน เพราะความพลังเปลอสตินั้นแหละเป็นตัวการให้แพ้มัน จากนั้นก็ทำให้เกิด ความขี้เกียจอ่อนแอขึ้นมา ความขี้เกียจอ่อนแอก็เป็นเรื่องของกิเลสอีก แน่ะ มันมีแต่เรื่องของกิเลสสวมรอยและตามเหยียบย่ำเราอยู่ตลอดเวลา แล้วธรรมจะแทรกลงที่ไหน ต้องแทรกลงที่ความตั้งใจ แทรกที่ความระมัดระวัง ให้มีสติสืบต่อ มีปัญญาคอยสอดส่องฟาดฟันละซี

สติไม่ได้อยู่กับบทรอบมบใดก็ให้อยู่กับตัว จึงเป็นสัมปชัญญะคือความรู้สึกตัวอยู่เสมอ จิตเมื่อมีสติเป็นเครื่องรักษาย่อมไม่ถูกกิเลสทำลายได้ง่าย ๆ ไม่ถูกกิเลสรบกวนอยู่เสมอ ไม่ถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดไป รักษาตัวอยู่ไม่หยุดไม่ถอยกิเลสก็ค่อย ๆ เบาลงไป ๆ นี่คือวิธีการของผู้จะนำตนเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นมัชฌิมา คือท่ามกลางแห่งมรรคผลนิพพานอยู่เสมอ คำว่าท่ามกลางได้แก่ความเหมาะสมในการแก้อิเลสทุกประเภทอยู่เสมอ นั่นแล ไม่มีกิเลสประเภทใดที่จะนอกเหนือจากมัชฌิมาปฏิบัติของพระพุทธเจ้าไปได้ และไม่มีกิเลสประเภทใดที่จะไม่ตายไม่ฉิบหายเพราะมัชฌิมาปฏิบัตินี้ ถ้าได้นำมาใช้ให้เหมาะสมกับกิเลสประเภทนั้น ๆ ด้วยความเอาจริงเอาจัง จึงขอนิมนต์ทุกท่านที่มาศึกษาอบรมนำไปปฏิบัติต่อตัวเองให้เป็นเนื้อเป็นหนังขึ้นมา จนสามารถตั้งตัวได้โดยสมบูรณ์ เพื่อโลกผู้หวังพึ่งธรรมได้อาศัยในอันดับต่อไป

ขอยุติเพียงแค่นี้